

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 25 Mart 2021
Sayı : 2259

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
KÜTÜPHANE VE ARŞİV
HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI
Tarih: 25/03/2021 14:58
Sayı: E-120.10-0800098
11111111111111111111

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizde son yıllarda hız kazanan kentsel dönüşüm faaliyetleri sonucunda kontrol bir şekilde açığa çıkabilecek asbest başta olmak üzere halk sağlığı üzerinde yarattığı tehlikelerin araştırılarak bu tehlikelere yönelik önleyici tedbirlerin ve atılması gereken adımların tespiti için Anayasanın 98. Maddesi ile TBMM İçtüzüğü'nün 104. ve 105. Maddeleri gereğince bir Meclis araştırması açılmasını arz ederim. 09.02.2021

Dr. Ali ŞEKER
İstanbul Milletvekili

Aydın Zor
Antalya mv.

İstanbul mv.

Alpaz Antun
Mevan

Kemal ZEYBEK
Samsun
Gözetim

TACETTİN BAYIR
İzmir mv

Atilla

Memut
Belkısoplu
İc-1 mv

TACETTİN BAYIR
İzmir mv

Ekayın
Türab Kayaşın
Kırklareli mv.

Deniz Yavuz İlman
Zonguldak mv.

Süleyman pırın
Muhla. mv

Yusuf Özkan
Bursa mv
Dursun

TEKİN DİNCİL
ANKA. mv

Verdi GÜNDOĞDU
Kırklareli Milletvekili

Kaldım Durmaz
Tokat mv
Hüseyin YILMAZ
Açık mv.

Atilla SÖZTEKİ
İstanbul mv.

Alimur
Mevan
Verdi Ağbalı
Mevan

2259 Sayılı Meclis Araştırma Önergesinin İmza Çizelgesi

GEREKÇE

Özellikle 1999 Marmara Depremi'nin ardından kamuoyunda sıklıkla kullanılan kentsel dönüşüm kavramı ve karşılaşılan uygulamalar çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Sağlıklı ve güvenli yapılaşmanın sağlanması, yapı denetim sisteminin eksiksiz işleyişe kavuşturulması, mühendislik mesleğinin niteliğinin yükseltilmesi, mevcut yapı stokunun iyileştirilmesi gibi amaçları hedeflemesi gereken kentsel dönüşüm uygulamaları ne yazık ki ülkemizde bu hedeflerden uzaklaşarak rant odaklı uygulamalara dönüşmüştür.

Günümüzde karşımıza çıkan kentsel dönüşüm uygulamalarının birçoğu mühendislik, mimarlık ve şehir planlama disiplinlerinin teknik, bilimsel ve yasal gereklilikleri ile teknik ilkelerini görmezden gelerek, ormanları, kıyıları, doğal kaynakları hiçe sayan, kent tarihini, kültürünü yok eden, toplumu ve kentleri kimliksizleştiren bir "Kentsel Dönüşüm"e evrilmiştir.

Rant üretme ve yandaşlarla paylaşma saikiyle yapılan bu kentsel dönüşüm uygulamaları bölge sakinlerinin bölgeden uzaklaştırılmasına yol açtığı gibi özensiz ve tedbirsiz yöntemler sonucunda halk sağlığına yönelik ciddi tehlikeler de yaratmaktadır.

Kentsel dönüşüm kapsamında gerçekleştirilen yıkımlar sonucu ortaya çıkan asbest de üzerinde ciddiyle durulması gereken bir risk faktörüdür.

Konuya ilişkin TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından hazırlanan Kirazlıtepe Mahallesi Asbest Envanter Değerlendirme Raporu'nda da asbestin halk sağlığı açısından yarattığı tehlikeye dikkat çekilmektedir.

Asbest; doğada bulunan, lifsi yapıya sahip bir grup minerale için kullanılan ortak bir isimdir. Yüksek derecede ısıya, aşınmaya ve paslanmaya karşı dayanıklı, asit ve bazlara karşı dirençli, elektrik geçirgenliği çok az, yüksek elastikiyet ve yüksek sertleşebilirlik özelliği taşıyan, çimento vb. malzemelerle karışım özelliğine sahip bir maddedir. Sahip olduğu fiziksel özelliklerinden ötürü binalarda asbestli malzemeler sıkça kullanılmıştır. Binalarda en yaygın asbest kullanım alanları; yer ve tavan kaplamaları, yalıtım amaçlı püskürtme kaplamalar, ara duvarlar, yangına dayanıklı yalıtım panelleri, kazanlar, kaloriferler, cam macunları, asbestli çimentodan imal edilmiş ürünler, conta elemanları, pis su boruları, eternit levhalar ve derzlerdir. Türkiye'de asbest üretimi, ithalatı ve endüstriyel kullanımı yasaklanmış olsa da yasağın başladığı 2010 yılına kadar ülkemize 1.200.000 ton asbest ithal edilmiştir. Geçmişte üretilen asbestli ürünlerin kullanımı, bakımı, onarımı, sökümü, asbestli yapı ürünlerinin kullanıldığı yapıların yıkımı, asbestli ürün atıklarının taşınması ve yok edilmesi gibi süreçlerde asbestten etkileşim halen devam etmektedir.

Asbest son yıllarda hızlanan kentsel dönüşümle birlikte gündemimize daha fazla girmiştir. Yoğunlaşan kentsel dönüşüm kapsamında eski binaların yıkılıyor olması, binalarda olması muhtemel asbestin, çalışanlar ve çevrede yaşayanlar açısından tehlike oluşturmasını da kaçınılmaz hale getirmektedir.

İktidar tarafından yapılan kentsel dönüşüm uygulamalarında rant üretme amacı gizlenerek sağlıklı ve yaşanabilir kentlerin inşası vurgusu ön plana çıkarılsa da dönüşümün yıkım ayağında asbest riskine ilişkin hiçbir tedbir alınmaması kentleri sağlıksızlaştıran başlıca unsur olmaktadır.

Avrupa Birliği 2005 yılından itibaren AB'ye üye ülkelerde asbest üretimi ve kullanımı yasaklanmıştır. Ülkemizde de 2010 yılında asbest üretimi ve kullanımı tamamen yasaklanmıştır. Ancak o tarihe kadar son 10 yılda 130 bin ton asbest ithal edilmiş, bu süre içinde az miktarda

da olsa yerli üretim de yapılmıştır. Dolayısıyla yasağın başladığı 2010 yılına dek kadar inşa edilen sayısız ev, devlet dairesi, okul, hastane, askeri üst ve pek çok endüstriyel ürün vasıtasıyla tonlarca asbest halen hayatımızın her anında yer almaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum tarafından yapılan açıklamalara göre Türkiye'de öncelikli dönüştürülmesi gereken 6,7 milyon konut bulunmaktadır. Bunun 1,5 milyonu acilen dönüşmesi gereken konutlarken, 300 bini İstanbul'da bulunmaktadır. Bugüne dek yıkımı gerçekleştirilen konut sayısı ile birlikte düşünüldüğünde ortaya çıkan asbest tehlikesinin boyutları da açıkça görülecektir.

Her ne kadar Türkiye'de mevcut binalardaki asbest oranına ilişkin sağlıklı bir veri olmasa da yapım yılları itibariyle kentsel dönüşüm kapsamındaki binaların büyük bölümünde asbest olduğu ön kabulü ile hareket etmek doğru olacaktır. Dolayısıyla tedbirsizce gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamaları halk sağlığı üzerinde ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Asbest lifleri fizikokimyasal özelliklerine bağlı olarak kolayca ufanır, toz haline gelebilir. Bu lifler çoğunlukla gözle görülmez. Asbest lifleri havalandıklarında günlerce havada asılı kalabilir. Solunum yoluyla vücuda girip akciğerlere yerleşen mikron boyutunda asbest lifleri, kimyasal bileşimleri ve fiziksel özelliklerine bağlı olarak zaman içinde kronik tahrişe bağlı enflamasyona neden olabilir.

Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı'na (IARC) göre de asbest maddesi, tartışmasız ve kesin kanserojen tanımlanması ile 1. grupta sınıflandırılmaktadır.

Asbestin asbestosis, akciğer kanseri, mezotelyoma, kalsifiye veya kalsifiye olmayan plevral plak (akciğer zarı üzerinde kireçlenme yapmış veya yapmamış lokal zar kalınlaşmaları), diffüz plevral fibrozis (akciğer zarında çepeçevre kalınlaşma), Benign asbest plörezisi (akciğer zarları arasında iyi huylu su toplanması), yuvarlak ateletazi (akciğerde küçük sönmüş alanlar) ve diğer tümörler (GİS, böbrek, larinks vb.) gibi ciddi hastalıklara sebep olmaktadır.

Yukarıda değinilen ciddi risklere rağmen kentsel dönüşüm uygulamalarında İstanbul başta olmak üzere, ülke genelinde asbest tehlikesine yönelik ciddi bir tedbir alındığını söylemek ne yazık ki mümkün değildir.

Ankara'da 2017 yılında gerçekleştirilen ve içeriğinde 350 ton asbest bulunduğu söylenen tarihi Maltepe Havagazı Fabrikası yıkımının tüm Ankara geneline yaydığı asbeste ilişkin uzmanlarca dile getirilen uyarılar hafızalardaki yerini korumaktadır. Türk Toraks Derneği'nin o dönemki başkanı Prof. Dr. Ali Fuat Kalyoncu asbestli binaların mutlaka usulüne uygun şekilde sökülmesi gerektiğine dikkat çekerek *"Eski binalardaki yoğun asbest içeriği nedeniyle, eğer usulüne uygun sökülme yapılmaz ise, sadece sökülme sırasında çalışanların sağlığını tehdit etmekle kalmayıp, asbest liflerinin yayıldığı yakın çevrede yaşayanlar için de risk oluşturabilmektedir. Birçok ülkede 1980 öncesi yapılan tüm binalar asbest açısından riskli kabul edilirken, insan sağlığını önceleyen bazı ülkeler daha temkinli davranarak bu tarihi 2000 yılı ve öncesi olarak dikkate almaktadırlar. Ülkemizde de Asbest kullanımının 2010 yılı itibariyle yasaklandığı göz önüne alınırsa eski binalarda asbest riski yabana atılamayacağı aşikardır"* uyarısında bulunmuştur.

Yine benzer ve güncel bir durum da İstanbul'un Üsküdar ilçesinde yer alan Kirazlıtepe Mahallesi'ne ilişkindir.

TMMOB tarafından yayımlanan ilgili rapora göre Kirazlıtepe Mahallesi'nde Üsküdar Belediyesi tarafından birçok yıkım gerçekleştirilmiş, yapılan yıkımlar sonrası molozlar sahada bırakılmıştır. TMMOB tarafından bu bölgeden alınan numuneler analiz ettirilmiş, yapılan

analiz sonuçlarına göre, yıkımı gerçekleştirilen binalarda yıkım faaliyetlerinin, asbest maruziyeti yaratmaması adına yönetmeliklere uygun bir şekilde yapılmadığı anlaşılmıştır.

Asbest ihtiva edecek maddeler uzaklaştırılmadan binalarda yıkım gerçekleştirildiği için yıkım esnasında asbest liflerinin yayılmasıyla birlikte; yıkım çevresinde yaşayanlar, yıkım çevresini güzergah olarak kullananlar ve yıkım işlerinde çalışmış işçiler ciddi sağlık riskleriyle karşı karşıyadır. Hatta asbest liflerinin rüzgâr ile havaya karışarak geniş alanlara taşınma ihtimali yüksek olduğundan tüm mahalle için de bir risk söz konusudur.

Ankara ve Üsküdar örneklerinde de görüldüğü üzere, kentsel dönüşüm ve eski binaların yıkımına ilişkin faaliyetlerin özensiz, tedbirsiz ve dikkatsiz yapımı sonuçları 10-15 yıl sonra ortaya çıkacak ciddi bir halk sağlığı sorunu yaratmaktadır. Zira birçok belediye Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği ve Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik'in gerektirdiği dikkat ve özeni göstermemektedir.

Hafriyat ve yıkıntı atıkları, 3. Havalimanı inşaatı sırasında denize dolgu olarak dökülmüştür. Bu da denizleri kirleten, deniz canlılarının hayatını da tehlikeye atan bir uygulamadır.

Yine dikkate alınması gereken bir husus da ülke genelinde asbestli su borularının varlığıdır. Bir an evvel asbestli su boruları gerekli özen ve dikkat sağlanarak temiz ve sağlıklı borularla değiştirilmelidir.

Kentsel dönüşüm uygulamaları asbest tehlikesi gözetilerek yapılmadığı sürece gelecek kuşaklarımız ciddi risk altında kalacak, oluşan sağlık sorunları vatandaşlarımız üzerinde maddi ve manevi ağır yükler oluşturacaktır.

Bu sebeplerle kentsel dönüşüm uygulamalarında şimdiye dek ortaya çıkan ve bundan sonra da ortaya çıkması muhtemel asbest riskine yönelik alınması gereken tedbirlerin araştırılarak kamuoyunun bilinçlenmesine yönelik yapılacak çalışmaların tespitine ilişkin bir araştırma komisyonunun kurulması gerektiği düşünülmektedir.

